

Nauki humanistyczne a psychologia.

Niejednokrotnie już usiłowałem określić pojęcie nauk humanistycznych i przeprowadzić linię graniczną między nimi a psychologią. Potrzeba takiego rozgraniczenia narzuca się zwłaszcza wobec ~~stwierdzenia~~ ~~niezmiernie~~ ~~bliskiego~~ ~~związku~~, zachodzącego między naukami humanistycznymi a psychologią. Związek ten występuje bardzo wyraźnie w niemieckiej nazwie nauk humanistycznych, zwanych Geisteswissenschaften, oraz w nazwie, jaką w swej klasyfikacji nauk dla nich proponował Ampère, nazywając je naukami noologicznymi /: w przeciwieństwie do nauk kosmologicznych://, Ale i nazwa nauk humanistycznych, po francusku les humanités, zasadniczo się od ~~tych~~ nie różni, skoro przecież nie o całego człowieka w nich chodzi, a ~~o~~ ^{ych}tem mniej o fizyczną stronę człowieka, lecz o coś, co łączy się jaknajściślej z ^{języ} ~~stroną~~ duchową człowieka. A ponieważ życie duchowe człowieka jest przedmiotem psychologii, przeto zachodzi pytanie, jak określić ~~ten~~ ~~przedmiot~~ ~~który~~ ~~opiera~~ ~~się~~ ~~na~~ ~~nauki~~ ~~humanistyczne~~, a ~~który~~ ~~nie~~ przedmiot nauk humanistycznych, aby uwypatnić zarazem jego odrębność względem przedmiotu psychologii, a zarazem jego z nim tak ścisły związek.

Próbowano to uczynić ~~dotychczas~~ w ten sposób, że się za przedmiot

"Człowiek humanistyczny a psycholog"

Trzeba pamiętać, że psycholog nie jest nauką humanistyczną i
 nie należy do niej. Jest to nauka o człowieku, a psycholog jest
 człowiekiem, który bada człowieka. Psycholog nie jest
 człowiekiem, który bada człowieka. Psycholog jest człowiekiem,
 który bada człowieka. Psycholog jest człowiekiem, który bada
 człowieka. Psycholog jest człowiekiem, który bada człowieka.

nauk humanistycznych uważa wytwory ducha ludzkiego. Samego ducha ludzkiego badałaby w takim razie psychologia, a jego ^{zas} ~~wytwory~~ ^{przedmiot} ~~stanowiłyby~~ ~~tema~~ nauk humanistycznych. Wytworem bowiem ducha ludzkiego jest ~~— jak mówią zwolennicy tego poglądu za przykładem Diltheya — nauka, sztuka, religia, dalej mowa ludzka, organizacja prawna społeczeństwa i t. d; to też są one przedmiotem nauk humanistycznych. Określenie takie, choć zawiera w sobie zarowe jądro, nie może nas jednak zadowolić. Pominąwszy inne zarzuty, jakie można mu uczynić, wskazując n.p. na to, że mowa nie jest wytworem samego tylko ducha ludzkiego, ^{bowiem} trzeba zauważyć, że wspomniane określenie jest za obszerne. Obejmuje ~~bowiem~~ ^{bowiem} ~~sąbą~~ także ~~psychologię~~, co nie jest przedmiotem ~~psychologii~~ nauk humanistycznych, lecz wprost już psychologii. Nietylko nauka, sztuka, religia, i t. p. są wytworami ducha ludzkiego. ~~Są to wytwory~~ Jeżeli zanalizujemy naukę, dojdziemy do przekonania, że jest ona kompleksem sądów, czyniących zaosć pewnym warunkom, a sądy te bądź opierają się na pojęciach, bądź same zawierają się w pojęciach. Podobnie religia składa się z szeregu pojęć i sądów, a zarazem ~~może~~ ^{może} też z pewnych wyobrażeń a ~~może~~ ^{może} także obaw, pragnień i nadziei. Otóż pojęcia i sądy, wyobrażenia i pragnienia, obawy i nadzieje są także wytworami ducha ludzkiego, w porównaniu z takimi co ~~prawda~~ ~~właścicie~~ ~~prostymi~~ ~~ale~~ ~~przecie~~ ~~wytworami~~.~~

1. W tym celu należy przede wszystkim zrehabilitować i wywyższyć wytwory sztuki, które zostały dotychczas uważane za wytwory ludzkie, a nie wytwory zwierzęce. W tym celu należy przede wszystkim zrehabilitować i wywyższyć wytwory sztuki, które zostały dotychczas uważane za wytwory ludzkie, a nie wytwory zwierzęce. W tym celu należy przede wszystkim zrehabilitować i wywyższyć wytwory sztuki, które zostały dotychczas uważane za wytwory ludzkie, a nie wytwory zwierzęce. W tym celu należy przede wszystkim zrehabilitować i wywyższyć wytwory sztuki, które zostały dotychczas uważane za wytwory ludzkie, a nie wytwory zwierzęce. W tym celu należy przede wszystkim zrehabilitować i wywyższyć wytwory sztuki, które zostały dotychczas uważane za wytwory ludzkie, a nie wytwory zwierzęce.

względnienie próżnymi, ale przedież wytworami. A te względnie proste wytwory są niewątpliwie przedmiotem psychologii, która bada strukturę i rodzaje pojęć, wyobrażeń, sądów, nadziei, obawy, pragnień it.d. Więc niepodobna określać ~~tych~~ nauk humanistycznych, wyznaczając im jako przedmiot wytwory ducha ludzkiego.

Brakowi temu próbowano zaradzić, przekazując psychologii badanie ogólnych form wytworów psychicznych w ogóle, a naukom humanistycznym badanie pewnych szczegółowych rodzajów tych wytworów, przyczem poustawia ich podziału na rodzaje miał być widocznie wzgląd na odpowiadające tym wytworom przedmioty. Więc: czem jest pojęcie, sąd, nadzieja, obawa w ogóle, tem zajmuje się psychologia; o ile zaś chodzi o badanie pojęcia Boga, pojęcia prawa, o ile dalej chodzi o nadzieję życia pośmiertnego, o obawę przed karami pośmiertnymi, opuszczamy pole psychologii a udajemy się na teren nauk humanistycznych, więc wkraczamy w dziedzinę teorii religii, nauk prawno-społecznych i t. d. Takiemu rozróżnieniu przedmiotu psychologii a nauk humanistycznych przypomocy rozróżnieniu wytworów w ogóle i szczegółowych rodzajów wytworów, pozostałych ~~psychologicznych~~ stosownie do przedmiotów, do których się odnoszą, niepodobna omówić w wielu przypadkach pewnego uprawnienia, ale przecież nasuwają się wobec takiego ujęcia sprawy ^{wielkie} wątpliwości. Cóż bowiem ~~można~~ ^{można} się stać z pojęciem czasu albo przestrzeni, z pojęciem świata zewnętrznego albo z po-

względnie odrębny, ale przecież wytworami. A że względnie proste wytwory są
niezależnie przedmiotem psychologii, która bada strukturę i rozwój pojęć
wytworzonych, sążów, sążni, ofowy, sążni i t.d. Wnio niepodobna określić
nowy humanistycznych, wyznaczone in jako przedmiot wytwory atcha iuskiego.
- Ekwowi temu próbowa sążni, określając psychologii i badanie od-
czyli wytworów psychicznych w ogóle.
- Wnio form wytworów psychicznych, a naukom humanistycznym badanie pewnych
specyficznych rodzajów tych wytworów, przyczem powstała ich podzielną na ro-
dzaje miał być widocznie wkład na odpowiedzające tym wytworom przedmioty.
Wnio: ewm jest pojęcie, sąż, sążniety-ohaw w ogóle, tem sążniety sąż-
choćby; a nie sążniety o badanie sążniety sąż, sążniety sąż, a nie sąż-
sążniety sążniety o sążniety sążniety sążniety, a sążniety sążniety sążniety-
nem, sążniety sążniety sążniety sążniety sążniety sążniety sążniety-
sążniety, wio sążniety w sążniety sążniety sążniety, sążniety sążniety-
i t. d. Wnio różniczenia przedmiotu psychologii z nowy humanistycznych
przypadki różniczenia wytworów w ogóle i specyficznych rodzajów wytworów,
sążniety sążniety sążniety sążniety sążniety sążniety sążniety, sążniety
sążniety w wio sążniety sążniety sążniety, sążniety sążniety sążniety
wobec takiego sążniety sążniety sążniety sążniety sążniety sążniety
a sążniety sążniety sążniety sążniety sążniety sążniety sążniety

jęciem jaźni? Według powyższego ~~z~~ sposobu rozróżnienia nauk humanistycznych i psychologii badaniem tych ~~tych~~ pojęć jako pewnych szczegółowych rodzajów wytworów miałyby się zająć jakaś nauka humanistyczna, a przecież przytoczone pojęcia należą niewątpliwie w zakres psychologii, która bada ich genezę i strukturę. ^{też w druku} Wiąco^v rozróżnienie wytworów w ogóle i wytworów szczegółowych nie prowadzi, jak się zdaje, do celu.

~~Pozwól, sobie zaproponować i podać pod dyskusję odmienny od poprzednich sposób ustosunkowania nauk humanistycznych i psychologii, a jako droga do tego sposobu wiedząca służyć niektóre twierdzenia, które sformułowałem w rozprawie ~~z~~ "Oczynnościach i wytworach". Genus proximum określenie~~

~~Oba~~ ~~przeżytkowe~~ ~~określenia~~

Pozwolę obie wobec tego podać pod dyskusję nieco odmienny od poprzednich sposób ^{użytku} ustosunkowania nauk humanistycznych i psychologii. Sposób ten nazwałbym "nieco" odmiennym, gdyż wspólny mu jest z poprzedzającymi określeniami punkt wyjścia. Sądzę mianowicie, że przedmiotów nauk humanistycznych należy istotnie szukać po części przynajmniej wśród wytworów ducha ludzkiego; sądzę jednak zarazem, że przedmioty nauk humanistycznych nie są wyłącznie ^{wytworami} przedmiotami ducha ludzkiego; znajdujemy je także wśród wytworów, które można dla

jakiej jest? Według powyższego wyrażenia rozważenie nauk humanistycznych
 i psychologii prowadzi do tego, że jako pewnych przesłanek można
 dla wytworów sztuki (i także innych humanistycznych), a przede wszystkim
 samego pojęcia należy nieustannie w zakresie psychologii, która jest ich genezą
 i strukturą. Wskazując na to, że wytworów w ogóle i wytworów sztuki
 nie stworzył, jak się wydaje, do nich.

Powyższe rozważania nie są oczywiście i nie mogą być ostatecznym
 celem badań naukowych, ale humanistycznych i psychologii, a także do
 tego rodzaju wiedzy, którą jest twórczość, która jest twórczością
 i jest "twórczością i twórczością".

Otwórczość i twórczość

Powyższe rozważania nie są oczywiście i nie mogą być ostatecznym
 celem badań naukowych, ale humanistycznych i psychologii, a także do
 tego rodzaju wiedzy, którą jest twórczość, która jest twórczością
 i jest "twórczością i twórczością".

odróżnienia od wytworów ducha ludzkiego czyli od wytworów psychicznych nazwać wytworami psychofizycznymi. Różnicę tę wyjaśniłem w rozprawce „O czynnościach i wytworach” - ~~stęszczę więc w kilku słowach o dotyczące wywody~~ w której rozróżniłem dwa zasadnicze rodzaje czynności i wytworów ludzkich, psychiczne i fizyczne. Czynnością fizyczną jest ^{u p.} skoczenie, jej wytworem skok albo obracanie się, jej wytworem obrót, albo wykrzywianie twarzy, jej wytworem pewien grymas, - w nieco innym znaczeniu czynnością fizyczną jest pocenie się, jej wytworem pot, albo ślinienie się, jej wytworem ślina, albo zapładnianie, jej wytworem płód. Obok tych czynności fizycznych i ich wytworów istnieją czynności psychiczne z ich znowu wytworami. N.p. wyobrażanie, wyobrażenie, pojmowanie, pojęcie, sążenie - sąd, obawianie się - obawa, spodziewanie się - nadzieja, postanawianie i postanowienie/: zwany też zamiarem:/ itd. Przykłady te wystarczą, by uwidatnić różnicę czynności i wytworów fizycznych i czynności i wytworów psychicznych. - Otóż pośród czynności fizycznych istnieją takie, które dokonywują się przy ~~z~~ udziałzie czynności psychicznych, w ten sposób, że czynność psychiczna wyciska niejako swe piętno na czynności ~~psy-~~ fizycznej, wpływa na nią, zabarwia. N.p. wykrzywianie twarzy, jako czynność fizyczna, odbywa się ^{może} zupełnie bez udziału świadomości, więc bez udziału jakiegokolwiek czynności czyli funkcji psychicznej, n.p. u osoby umierają-

- na określenie na wytworów takich funkcji były na wytworów psychicznych na-
 zwę wytworami psychofizycznymi. Termin to wyjątkiem w rozumieniu O. czy-
 szych i wytworach" - określenie wytworów takich funkcji wytworów.
 w której rozróżniamy dwa zasadnicze rodzaje wytworów i wytworów funkcji,
 psychicznych i fizycznych. Wytworami fizycznymi jest określenie, jest wytworem takich
 albo określenie się, jest wytworem obrót, albo wytworem twardy, jest wytwo-
 rem pewnej gęstości, - w nich nie ma znaczenia wytworów fizycznych jest po-
 nie się, jest wytworem gęstości, albo określenie się, jest wytworem śniegu, albo ka-
 ścianie, jest wytworem gęstości. Obydwa rodzaje wytworów fizycznych i ich wytworów
 takich i wytworów psychicznych z ich znami wytworów. W. o. wytworów fizycznych
 takie, pojmowanie pojęcia, określenie - są, określenie się - są, określenie
 nie się - nie jest, postrzeganie i postrzeganie: zwaną też określenie: itp.
 Przyjęte wytworami, by wytworami różniąc wytworami i wytworów fizycznych i
 czy - maści i wytworów psychicznych. - Obydwa rodzaje wytworów fizycznych i ich
 ja takie, które dokonują się w wytworach fizycznych, w tej
 sposób, że wytworami psychicznymi wytworami niejakie wytworami na wytworami
 fizycznych, w tym jest określenie. W. o. wytworami twardy, jako wytworami
 fizycznych, odbywają się w wytworach bez wytworami ścieżkami, w tym jest określenie
 - w jakiejś mierze wytworami fizycznymi, w. o. w wytworami twardy.

cej i już zupełnie nieprzytomnej, albo u osoby znieczulonej, pod wpływem prądu elektrycznego. Ale skrzywienie twarzy może się też odbywać pod wpływem jakiegoś uczucia, a wtedy skrzywienie twarzy nie będzie już czynnością czysto fizyczną, lecz taką, dla której najlepiej nadaje się nazwa czynności psychofizycznej. Psychofizycznymi można tedy nazwać wszystkie czynności fizyczne, którym towarzyszy czynność psychiczna, wywierająca wpływ na przebieg czynności fizycznej. Rzecz jasna, że wpływ ten znajdzie swój wyraz także w wytworze takiej czynności, więc w naszym przykładzie w grymasie, jako wytworze czynności skrzywienia twarzy. Takich czynności i wytworów psychofizycznych istnieje bogaty szereg: Krzyczenie-krzyk/: o ile nie jest właśnie czysto fizyczny:/, mówienie- mowa, ^{rozkazywanie - rozkaz} śpiewanie-śpiew, kłamanie-klamstwo; wytworem psychofizycznym jest ^{o ile} ~~książka, gazeta~~ ^{książka, gazeta} sztuka, ^{o ile} obraz, rzeźba, gmach, ^{o ile} ~~gdyż~~ ^{gdyż} powstają one dzięki pewnym czynnościom fizycznym, na które wywierają odpowiedni wpływ czynności psychiczne.

W przykładach tych tkwi uzasadnienie twierdzenia, że przedmioty nauk humanistycznych nie są wyłącznie wytworami ducha ludzkiego czyli wytworami psychicznymi; ^{o ile} ~~o ile~~ bowiem pojęcie Boga, różne mity i wierzenia są wytworami ^{o tyle znowu} psychicznymi, ^{o ile} dzieła sztuki, ^{o ile} rzeźby na tablicach lub pisane na pergaminie

jest i to zupełnie nieuczynione, albo u osoby zainteresowanej, pod wpływem braku
 wiedzy. Ale wykrywanie teorii może się też odbywać pod wpływem jakiejś
 osoby, a wtedy wykrywanie teorii nie będzie już czymś takim, jak było
 w poprzednim przypadku, ale będzie najpierw nastąpiło na drodze wywnioskowania
 z innych faktów. Wykrywanie teorii może być również wynikiem odkrycia
 nowego faktu, który nie był dotychczas znany. Wówczas wykrywanie teorii
 jest wynikiem odkrycia nowego faktu, który nie był dotychczas znany. W
 tym przypadku wykrywanie teorii jest wynikiem odkrycia nowego faktu, który
 nie był dotychczas znany. W tym przypadku wykrywanie teorii jest wynikiem
 odkrycia nowego faktu, który nie był dotychczas znany. W tym przypadku
 wykrywanie teorii jest wynikiem odkrycia nowego faktu, który nie był
 dotychczas znany. W tym przypadku wykrywanie teorii jest wynikiem odkrycia
 nowego faktu, który nie był dotychczas znany. W tym przypadku wykrywanie
 teorii jest wynikiem odkrycia nowego faktu, który nie był dotychczas znany.

lub druk⁴ane na papierze ustawy, różne organizac^e życia społecznego, a ^{uważ}
^{same już} ~~dalej~~ wyrazy mowy ludzkiej, są wytworami psychofizycznymi. Więc ~~genus proxi-~~
~~mum~~ ~~pojęcia~~ przedmiotu nauk humanisty^{cznych} nie jest ~~pojęcie~~ ~~wytworu~~ ~~psychi-~~
~~cznego~~, ^{wytwarzane} ~~lecz~~ można szukać tylko wśród wytworów psychicznych, ^{skoro} ~~lecz~~ istnieją
one także wśród wytworów psychofizycznych.

~~Wobec tego stawiam pytanie: Ale i to twierdzenie nie usuwa jeszcze~~
~~zarzutu na wstępie uczynionego.~~ ~~Wobec tego jest to jeszcze~~
~~dotychczasowe pytanie, że mianowicie gdzie znajduje się granica~~

Bo wprawdzie wytworów psychofizycznych nikt nie będzie uważał za właściwy
i z tej strony rozgraniczenie nauk humanistycznych
przedmiot psychologii, ^{skoro} ~~ale~~ ~~bacanie~~ ~~wytworów~~ ~~psychicznych~~ ~~do~~ ~~niej~~ ~~niewątpliwie~~
i psychologii na żadne nie natrafia trudności;
~~należy~~. ~~Jaka~~ ~~jest~~ ~~więc~~ ~~granica~~ ~~między~~ ~~psychologią~~ ~~a~~ ~~naukami~~ ~~humanistycznymi~~
~~skoro~~ natomiast wytwory psychiczne należą niewątpliwie do przedmiotów, które
bada psychologia, ~~Wobec tego~~ ~~dotychczasowe~~ ~~pytanie~~; jak to zaznaczyliśmy powyżej. Więc ja-
ka w takim razie zachodzi różność między nią a naukami humanistycznymi?

Różność ta tkwi w różnym ^{punkcie} ~~punkcie~~ ~~wiedzenia~~, z jakiego wytwory psychiczne
traktuje psychologia a nauki humanistyczne. Psychologia mianowicie rozwa-
ża i bada ^o ~~wytwory~~ ~~psychiczne~~ ~~jako~~ ~~składniki~~ ~~faktów~~ ~~psychicznych~~, w których
owe wytwory ^{wytwarzają} ~~tworzą~~ ~~wraz~~ ~~z~~ ~~wytwarzającymi~~ ~~je~~ ~~czynnościami~~ ~~konkretną~~ ~~całość~~; ^{całość}
żaden bowiem wytwór psychiczny nie może istnieć inaczej, jak w umysłowości,
w której powstaje dzięki odpowiedniej czynności psychicznej. Nie istnieją

one takie waroć utworów psychologicznych. Jedną z przyczyn braku takich utworów jest niewłaściwe rozumienie psychologii. Psychologia nie jest nauką o umyśle, jak się często myśli. Jest nauką o zachowaniu człowieka i jego umyśle. Wytwarzanie utworów psychologicznych nie jest proste. Wymaga ono wiedzy o psychologii i o sztuce. W tym celu należy sięgnąć do literatury nauk psychologicznych i do literatury sztuki.

W literaturze nauk psychologicznych jest wiele cennych prac. Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na prace wybitnych psychologów, którzy nie tylko badali, ale i wyrażali swoje myśli w formie literackiej. Takimi autorami są m. in. Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Alfred Adler, Sigmund Kierkegaard, Soren Kierkegaard, Friedrich Schlegel, Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel, Friedrich Schlegel, Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel.

W literaturze sztuki jest również wiele cennych prac. Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na prace wybitnych artystów, którzy nie tylko twórczo wyrażali swoje myśli, ale i badali psychologię. Takimi autorami są m. in. Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel, Friedrich Schlegel, Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel.

W literaturze nauk psychologicznych jest wiele cennych prac. Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na prace wybitnych psychologów, którzy nie tylko badali, ale i wyrażali swoje myśli w formie literackiej. Takimi autorami są m. in. Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Alfred Adler, Sigmund Kierkegaard, Soren Kierkegaard, Friedrich Schlegel, Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel, Friedrich Schlegel, Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel.

W literaturze sztuki jest również wiele cennych prac. Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na prace wybitnych artystów, którzy nie tylko twórczo wyrażali swoje myśli, ale i badali psychologię. Takimi autorami są m. in. Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel, Friedrich Schlegel, Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel.

W literaturze nauk psychologicznych jest wiele cennych prac. Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na prace wybitnych psychologów, którzy nie tylko badali, ale i wyrażali swoje myśli w formie literackiej. Takimi autorami są m. in. Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Alfred Adler, Sigmund Kierkegaard, Soren Kierkegaard, Friedrich Schlegel, Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel, Friedrich Schlegel, Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel.

W literaturze sztuki jest również wiele cennych prac. Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na prace wybitnych artystów, którzy nie tylko twórczo wyrażali swoje myśli, ale i badali psychologię. Takimi autorami są m. in. Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel, Friedrich Schlegel, Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottlieb Fichte, Immanuel Kant, Georg Hegel.

więc naprawdę pojęcia i sądy i nadziei i obawy i koncepcje artystyczne i zamiary nigdzie indziej, aniżeli w umysłach, w których zachodzą odpowiednie czynności czyli funkcje psychiczne. I jako właśnie takie składniki faktów życia psychicznego bada wytwory psychiczne psychologia. Nauki humanistyczne natomiast abstrahują od tego faktycznego związku wytworów psychicznych z wytwarzającymi je czynnościami psychicznymi i traktują je tak, jak gdyby wytwory psychiczne istniały niezależnie od życia psychicznego, w którym jedynie istnieć mogą na prawdę. Więc historyk sztuki bada koncepcje artystyczne i literatury i poezji i tendencje estetyczne, teoretyk religii rozważa różne pojęcia bóstwa, prawnik analizuje wolę prawodawcy tak, jak gdyby owe koncepcje, owe pojęcia, owe wola istniały niezależnie od psychicznych czynności, które jedynie je wytwarzają. Nauki humanistyczne ~~obstają~~ hipostazują przeto ponieważ wytwory psychiczne, nadają im jakiś byt swoisty, jak gdyby one były czymś poza umysłami, w których powstały, istniejącem. W tym tkwi zasadnicza różnica między sposobem, w jaki nauki humanistyczne traktują wytwory psychiczne, a sposobem, w jaki to czyni psychologia.

Mozność takiej oderwanego od ~~życia~~ faktów życia psychicznego traktowania wytworów psychicznych polega głównie na ~~jej~~ istnieniu wytworów psychofizycznych.

i wicez narowce pojacia i sady i naczeln i obawy i koncepcje sytuacyjne i
 zmiany naczelnie inwazyj, zmiany w umyslach, w ktorych zachodz odpowiednio
 czynnosci czyli funkcje psychiczne. I jako wiadane takie skladniki faktow sa
 nie psychicznego bez wytwory psychiczne psychologia. Tezki naczelnie
 nastolatki stajadaja od tego faktycznego zwiadku wytworow psychicznych z
 wytworzadajami je czynnoszczami psychicznymi i faktura je tak, jak gady
 wytwory psychiczne naczelnie na zyciu psychicznego, w ktorem je-
 cyne faktore mogz na graw. Wicez historyk zwiadki bez koncepcje sytuacyjne
 teoretyczne estetyczne, teoretyz religii rozwaaz rone pojacia postwe, grawiz
 analizuje wicez przewozy tak, jakgady owe koncepcje, owe pojacia, owe wo-
 la naczelnie naczelnie od psychicznych czynnosci, ktore jednak je wytworz
 ja. Tezki naczelnie faktore naczelnie grawiz podlega wytwory
 psychiczne, naczelnie im jakis byt swiaty, jak gady one byly czes poz trzy-
 klat, w ktorych powstaly, fakturadajem. W tem fakturadajem rozniez naczelnie
 powstalem, w jakki naczelnie faktura wytwory psychiczne, z powo-
 dem, w jaki to czyli psychologia.
 Moznosc faktore ocenwego od fakturadajem zycia psychicznego faktore
 nie wytworow psychicznych polega glownie na tym fakturadajem wytworow psychi-
 cznych

zycznych. W wytworach psychofizycznych bowiem wytwory psychiczne znajdują swój zewnętrzny wyraz, jak się to zwykle mówi. I tak w krzyku, w grymasie twarzy, w dźwiękach mowy, w ~~ścisłym~~ w poemacie, w obrazie, w świątyni, w książce naukowej, w kodeksie ustaw, i t. d. znajdują swój wyraz uczucia, myśli, ~~na~~ dążności, pragnienia, poglądy, przekonania, akty woli i t. p. Powstaje więc pozór, jak gdyby owe wytwory psychiczne tkwiły w tych wytworach psychofizycznych, jak gdyby wraz z nimi ~~istniały~~ ~~istnienie~~ istniały poza umysłem, w którym jedynie na prawdę istnieć mogą. Wszak mówimy nawet, że na czyjeś twarzy widoczny jest strach, że w krzyku jakieś słychać formalnie radę lub ból i t. p. A to pozorne emancypowanie się wytworów psychicznych od umysłu osiąga swego najwyższego stopnia w trwałych wytworach psychofizycznych, t. j. w takich wytworach psychofizycznych, które istnieją i nadal, chociaż przestają już istnieć czynność fizyczna i czynność psychiczna, której zawdzięczają swe powstanie. Niektóre ^{między} bowiem wytwory ^{psychiczne} istnieją ^{co} tylko ^{jak} jak długo ^{istnieją} jak istnieją odpowiednio czynności, n. p. okrzyk jakiś, grymas jakiś, inne natomiast, wytwory mogą odpowiednio czynności przetrwać; i tak obraz istnieje jeszcze całe wieki po ustaniu czynności psychofizycznej, której zawdzięcza swe powstanie. Otóż w takich trwałych wytworach psychofizycznych wytwory psychiczne nabierają również pozorów trwałości: mówimy o myśli zaklętej w obra-

zie, o poglądach, zawartych lub złożonych w dziele naukowym, o ~~świadczeniach~~ wierzeniach, przemawiających do nas z posągów bożków, i t. d. Wytwory psychiczne, same w sobie lotne i nietrwałe, ^{jakby} doznają utrwalenia dzięki temu, że znajdują swój wyraz w trwałych wytworach psychofizycznych, t.j. w takich wytworach ~~psychofizycznych~~ fizycznych, które powstały ~~wskutek~~ dzięki czynnościom fizycznym którym towarzyszyły wywierające na nie wpływ czynności psychiczne. Tym sposobem wytwory psychiczne nabierają ~~pełnej~~ nie tylko zapożyczony od wytworów fizycznych trwałości, lecz ~~pełnej~~ także pozorów tem większej niezależności względem czynności psychicznych, dzięki którym jedynie mogą istnieć na prawdę.

I tę to zapożyczoną trwałość i tę to pozorną niezależność wytworów psychicznych ^{nam chodzi, gdy mówimy o n} mamy na myśli, mówiąc a.p., że myśl uczonego go przetrwała, że ~~pełne~~ ~~pojęcia~~ istnieją poglądy, o których niewiadomo, w czyjej głowie powstały itp.

Wszystko to pozwala naukom humanistycznym operować wytworami psychicznymi w ~~ten sposób, jakiegdyś~~ w sposób odmienny od psychologii. Psychologia ³ patruje je w ich związku z czynnościami psychicznymi, więc jako istniejące faktycznie w umysłach składniki faktów psychicznych; ~~świadczenie~~ o ile zaś wytwory psychiczne związek ten zatracają, o ile, wyrażając się, a tem bardziej, o ile utrwalając się w wytworach psychofizycznych emancypują się niejako od czynności psychicznych, o tyle usuwają się też z ~~pod opieki~~ ^{zakresu} psycho-

jako od expansionistycznych, o tyle uważa się też z pewną psycho-
 logią, o ile uważa się, że w utworach psychologicznych emanują z nie-
 zaś wytworzy psychiczne swiatek ten zafascjacja, o ile, wyrażając się, ten bar-
 faktownie w omawianych krainach faktów psychologicznych; konstruowanie się nie
 odróżnia je w ich związku z czymś ostatecznym psychicznym, jako istniejące
 ni w konkretności, językowo w sposób odrębny od psychologii. Psychologia nie
 Wątpliwo to powie, że humanistycznym operować wytworami psychiczne-
 gością i różni się poglądy, o których wiadomo, w czyjej głowie powstały itp.
 ówczesny myśliciel, mówiąc o.o., że myślicielom go przekształca, że ścisła
 I to to rozpoznać twierdzi i to to powoła niewieleżnosc wytworów psychi-
 wazjarem expansionistycznych, czyli któryś jednak może istnieć na świecie.
 fizycznych twierdzi, lecz ścisła także poziom ten wskazuje niezależności
 potem wytworzy psychiczne nabiera ścisła nietyko rozpoznać od wytworów
 którym tworzący wywierające na nie wpływ czynności psychiczne. Tym spo-
 tworzoną by fizycznych, które powstały ścisła ekspansionistycznych fizycznym

logii i przechodzą na teren nauk humanistycznych.

W ten sposób można rozgraniczyć nauki humanistyczne od psychologii, chociaż przyznać trzeba, że i nauki te i psychologia zajmują się wytworami psychicznymi. Stosunek jest tu analogiczny, jak między fizyologią i chemią; obie te nauki zajmują się ^{h.p} śliną, ale fizjologia czyni to ~~tylko~~ o tyle, o ile ślina jest wytworem pewnych funkcji fizjologicznych i bada ślinę w związku z temi funkcjami-; o ile zaś chodzi o badanie samej śliny, więc o badanie wytworu tych funkcji, ale w sposób taki, że się od owych funkcji abstrahuje, rzecz cała przesuwa się na pole chemii.

Usunawszy niebezpieczeństwo ^{h.p} zaliczenia się nauk humanistycznych z psychologią, musimy jeszcze spełnić zadanie analogiczne w innym kierunku. Powiedzieliśmy bowiem, że przedmiotami nauk humanistycznych nie są tylko wytwory psychiczne, lecz także wytwory psychofizyczne. I istotnie, nauki humanistyczne takimi wytworami się zajmują. Lingwistyka zajmuje się mową ludzką, historya sztuki i estetyka bada dzieła sztuki, które są wytworami psychofizycznymi, i t. d. Otóż ponieważ wytwory psychofizyczne są w gruncie rzeczy wytworami psychofizycznymi, przeto zdawałoby się mogło, że znika granica między naukami humanistycznymi z jednej, a naukami przyrodniczymi i technicznymi z drugiej strony. Granicę tę jednak i tutaj można wskazać. ^{wskazujemy na postępującą}

logii i psychologii na teren nauk humanistycznych.

W ten sposób można rozstrzygnąć nauki humanistyczne o psychologii, cho-
 ciaż oczywiście trzeba, że i nauki te i psychologia zajmują się wytworami psy-
 chicznymi. Stwierdzić jest tu analogiczny, jak między fizyką i chemią;
 obie te nauki zajmują się śladem, ale fizyka zajmuje się tym, o ile i jak
 ślad jest wytworem pewnych funkcji fizjologicznych i jak ślad w związku
 z temi funkcjami; o ile zaś chodzi o badania samej śliny, więc o badanie
 wytworów tych funkcji, ale w sposób taki, że się od pewnych funkcji abstrahuje,
 przez co się przesuwa się na pole chemii.

Uważamy niebezpieczeństwo zajęcia się nauką humanistycznych z psycho-
 logią, tzn. jeszcze bardziej zanieanie analogiczne w in. w kierunku. Powie-
 dają się bowiem, że przedmiotami nauk humanistycznych nie są tylko wytwory
 psychiczne, lecz także wytwory psychofizyczne. I istotnie, nauki humanistyczne
 takimi wytworami się zajmują. Lingwistyka zajmuje się mową i języką, histo-
 ryę i tryki i estetykę bada dzieła sztuki, które są wytworami psychofizyczne
 mi, i t. d. O to powieć wytwory psychofizyczne są w granicach innych wytworów
 mi psychofizycznych fizycznych, owoż wiadomości są takie, że znikłe granice mię-
 dzy naukami humanistycznymi z jednej, a naukami przyrodniczymi i technicznymi
 z drugiej strony. Granice te jednak i tutaj można wskazać.

~~jak pomyślnie. Należy bowiem~~ ⁻¹²⁻
~~między naukami humanistycznymi a naukami przyrodniczymi, skoro przecież każ-~~

~~dy wytwór psychofizyczny z natury swej jest wytworem fizycznym. Otóż w tej~~
~~mierze należy zauważyć, że tylko wtedy badania wytworów psychofizycznych na-~~
~~leży do zakresu nauk humanistycznych, jeżeli bada się te wytwory istotnie ja-~~
~~ko psyche-fizyczne, t.j. o ile znajdują w nich wyraz wytwory psychiczne. O~~
~~ile zaś badanie wytworów psychofizycznych abstrahuje od tego faktu i rozważa~~
~~wytwory psychofizyczne w sposób, rzecz można, a-psychiczny, t.j. wyłącznie ja-~~
~~ko wytwory lub w ogóle przedmioty fizyczne, nie należy ono do zakresu nauk~~
~~humanistycznych, lecz do zakresu nauk bądź przyrodniczych, bądź technicznych.~~
~~I tak badanie obrazu jako dzieła sztuki, t.j. o ile ono jest wytworem psycho-~~
~~fizycznym malarza, należy do nauk humanistycznych /: historii sztuki, kryty-~~
~~ki estetycznej :/, o ile zaś chodzi o badanie obrazu jako przedmiotu fizycz-~~
~~nego, więc o badanie materiału, na którym obraz jest malowany, składowi farb, użytych do~~
~~malowania obrazu i t.d. rzecz należy do chemii, technologii i teorii techni-~~
~~ki malarzkiej, które są oczywiście z tego względu naukami pomocniczymi histo-~~
~~rii malarstwa, ale same nie są naukami humanistycznymi.~~

Por. moją rozprawę p.t. O czynnościach i wytworach §§ 33-40. 44.

*Zob. l.c. str. 19. uw. 2.

Podobnie badanie mowy ludzkiej jako systemu wytworów psychofizycznych jest rzeczą lingwistyki, więc nauki humanistycznej; kto zaś bada ludzką mowę jako system szmerów przez człowieka wydawanych, i abstrahuje od tego, że mowa jest wyrazem wytworów psychicznych, więc że sama jest wytworem psychofizycznym, ten zajmuje się pewną gałęzią nauk humanistycznych przyrodniczych, bliżej jakiejś gałęzią, leżącą na pograniczu fizjologii i akustyki.

Po tych wyjaśnieniach można tey nauki humanistyczne określić jako nauki, których przedmiotami są bądź wytwory psychiczne, rozważane niezależnie od wytwarzających je czynności psychicznych, bądź też wytwory psychofizyczne, rozważane jako takie.

Z takiego sposobu pojmowania nauk humanistycznych pada światło na cały ich stosunek ^{do psychologii} ~~do psychologii~~. ^{z historyi i do historii} ~~z historyi i do historii~~ Przedewszystkiem tłumaczy się fakt, że nauki humanistyczne noszą nazwę ~~nauk duchowych~~, nauk noologicznych /: Geisteswissenschaften :/. A dalej tłumaczy się też tym sposobem ujawniający się na każdym kroku w praktyce badań naukowych wspólność pracy psychologów i humanistów, ~~niemniejsza, lecz raczej ściślejsza jeszcze od tej, która cechuje stosunek psychologów do fizjologów i biologów~~. Wszak nauki, badające wytwory psychiczne, uniezależnione ich związkiem z wytworami psychofizycznymi od właściwego

Psychologia bezdnie nowy i takiej jako system wytworów psychologicznych
 jest rzeczą i takimi, wio nauki humanistyczne; kto zaś bada i takiej nowy
 jako system rasow przez czlowieka wytworach, i szafuje do tego ze nowy
 jest wyrazem wytworow psychologicznych, wio ze nasz jest wytworem psychologicz-
 nym, ten najtoje nie pewny garzid nauk humanistycznych przyrodniczych, fil-
 zej-jakas garzid, jezdz na ogolniczo fizjologii i antropologii.

Do tych wyjasnienich mozna tedy nauki humanistyczne okreslic jako nau-
 ki, ktorych przedmiotami sa takie wytwory psychiczne, rozwiazane niezaleznie
 do wytworach je czlowieka psychologicznych, jak i te wytwory psychologiczne,
 rozwiazane jako takie.

Z takiego sposobu pojawienia nauk humanistycznych bez watnio na czly
 ich sposobow do psychologii. Przede wszystkim tymczasem nie fakt ze nauki hu-
 manistyczne nosza nazwy nauk przyrodniczych, nauk przyrodniczych /: Geradewissen-
 schaften /: A takie tymczasem nie tez tym sposobem ujawniajacy nie kazdem
 kierunku w praktyce badan naukowych wplynac na psychologii i humanistow,
 przeciwnie, lecz raczej srodziejze jezdz do tej, ktora cechuje sposobem
 psychologii do fizjologii i biologii. Wszak nauki, bezajace wytwory psychio-
 ne, niezaleznie ich wzidkier z wytworami psychologicznymi do czlowieka

źródła wytworów psychicznych, t.j. o czynności psychicznych, nie mogą zapominać, że to uniezależnienie jest abstrakcją, i że geneza jakoteż pełny byt rzeczywisty tych wytworów psychicznych tkwi jedynie w aktualnym życiu psychicznym istot niem obdarzonych. Dla tego też dla wszystkich nauk humanistycznych psychologia jest poustawową nauką pomocniczą, gdyż jest niezbędną do wyjaśniania a tem samem do zrozumienia genezy wytworów psychicznych i psychofizycznych, przez nie badanych. Zarówno więc historyk w najszerszym tego słowa znaczeniu, jak lingwista, jak krytyk literacki i t.p. dalej socyolog, prawnik polityk opiera się w swych badaniach na psychologii, gdyż nie może pomijać "psychologicznego" wyjaśnienia przedmiotów, którymi się zajmuje. W miarę, jak w badaniach swych zbliża się do genezy wytworów psychicznych i psychofizycznych, które rozpatruje, w miarę więc, jak musi cofać się do samego konkretnego życia psychicznego, które owym wytworom dało początek, badania jego przybierają coraz wyraźniej zabarwienie psychologiczne; w miarę zaś, jak się oddala w swych badaniach od kwestyi genezy wytworów i rozpatruje już tylko właściwości i stosunki samych wytworów, badania jego przybierają charakter od badań psychologicznych różny i tworzą właśnie jedną z nauk humanistycznych. Badając n.p. mowę ludzką, albo się uprawia psychologię mowy, albo lingwistykę; Sady, albo się uprawia część psychologii myślenia, albo logikę; badając

1. Wobec wytworów psychologicznych, t.j. o ekspansji psychologicznej nie mogą zapomnieć, że to niezależnie jest sformułowane, i że generalnie jakoby były
 2. Wobec wytworów psychologicznych tkwi jedynie w aktualnym życiu psychologicznym i nie ma tu nic wspólnego z psychologią, gdyż jest niepodobne do wytworów psychologicznych, które są wytworami nauki psychologicznej, a nie wytworami życia psychologicznego i psychologii.
 3. Wobec wytworów psychologicznych, t.j. o ekspansji psychologicznej, nie należy zapominać, że to niezależnie jest sformułowane, i że generalnie jakoby były
 4. Wobec wytworów psychologicznych, t.j. o ekspansji psychologicznej, nie należy zapominać, że to niezależnie jest sformułowane, i że generalnie jakoby były
 5. Wobec wytworów psychologicznych, t.j. o ekspansji psychologicznej, nie należy zapominać, że to niezależnie jest sformułowane, i że generalnie jakoby były
 6. Wobec wytworów psychologicznych, t.j. o ekspansji psychologicznej, nie należy zapominać, że to niezależnie jest sformułowane, i że generalnie jakoby były
 7. Wobec wytworów psychologicznych, t.j. o ekspansji psychologicznej, nie należy zapominać, że to niezależnie jest sformułowane, i że generalnie jakoby były
 8. Wobec wytworów psychologicznych, t.j. o ekspansji psychologicznej, nie należy zapominać, że to niezależnie jest sformułowane, i że generalnie jakoby były
 9. Wobec wytworów psychologicznych, t.j. o ekspansji psychologicznej, nie należy zapominać, że to niezależnie jest sformułowane, i że generalnie jakoby były
 10. Wobec wytworów psychologicznych, t.j. o ekspansji psychologicznej, nie należy zapominać, że to niezależnie jest sformułowane, i że generalnie jakoby były

baudając formy, które sobie wytworzyło życie ludzi, albo uprawia się pewne gałęzie psychologii zbiorowej, albo socjologię i t.p. Rzecz jasna, że granice między każdą z nauk humanistycznych a psychologią są płynne; te zaś działy psychologii, z którymi graniczą poszczególne nauki humanistyczne, wypuszczają z siebie tyleż gałęzi psychologii stosowanej, łączącej psychologię z naukami, które z jej wyników korzystają. /: Zob. pow. III. 8 :/.^x

Dalszą konsekwencją takiego stanu rzeczy jest to, że i na odwrót nauki humanistyczne spełniają względem psychologii zadanie nauk pomocniczych; budując bowiem szczegółowo wytwory psychiczne ~~tej kategorii, która wchodzi w zakres danej nauki,~~ ^{polnego rodzaju} mogą dostarczyć wiele materiału psychologowi, ~~zajmującemu się raczej ogólnymi własnościami wytworów psychicznych, wspólnymi wszystkim ich kategoriom;~~ budując zaś wytwory psychofizyczne, o ile w nich się wyrażają wytwory psychiczne, dostarczają psychologowi wprost danych do pośredniego poznawania cudzego życia psychicznego /: por. pow. V. 4 :/. Zarówno te dy zna-

Podany także cytat z Wunsta, nazywający psychologię etniczną zarazem częścią i zastosowaniem psychologii, ilustruje dosadnie tę płynność granicy między psychologią a naukami humanistycznymi. Jeszcze dosadniej czyni to treść całej "psychologii" etnicznej.

... które sobie wytworzyło, posiadać je, albo przynajmniej być świadomym
 ich istnienia. W tym celu należy przede wszystkim wytworzyć sobie jasny obraz
 rzeczywistości, a następnie wytworzyć sobie jasny obraz siebie samego. W tym celu
 należy przede wszystkim wytworzyć sobie jasny obraz rzeczywistości, a następnie
 wytworzyć sobie jasny obraz siebie samego. W tym celu należy przede wszystkim
 wytworzyć sobie jasny obraz rzeczywistości, a następnie wytworzyć sobie jasny
 obraz siebie samego. W tym celu należy przede wszystkim wytworzyć sobie jasny
 obraz rzeczywistości, a następnie wytworzyć sobie jasny obraz siebie samego.

jomość wytworów psychofizycznych jak też umiejętność ich interpretacji psychologicznej jest psychologowi niezbędną. Wstępuje to jasno zwłaszcza w zakresie tych badań psychologicznych, w których introspekcja musi ustępować metodzie przedmiotowej, więc n.p. w psychologii zbiorowej, w badaniach rozwoju psychicznego i t.p.

Tak więc tysiączne nici łączą s jednym i w drugim kierunku nauki humanistyczne i psychologię. ~~Ścisłość badań~~ Nic więc dziwnego, że tarając się uchwycić różność między niemi, można się łatwo zaplątać, tem bardziej, że to rozróżnienie musi się liczyć z wspomnianą już płynnością granicy. O ile podana tutaj próba ~~rozróżnienia~~ ustosunkowania wzajemnego psychologii i nauk humanistycznych zadaniu temu sprostała, na to spodziewam się odpowiedzi od dyskusyi, którą niniejszem otwieram.

Sklesner

Serwout Sklesner, je hi do rok literatury ktorayci wami na teren
psychologii. - - jej wami na wami wami jak dluz
mistori wami hui, to, je laze ni e catm wami wami
kui - a ten tegy ni tegy wami wami wami

Beck - granica s'ciste wami wami wami wami -
- on wami wami wami wami wami wami wami
wami. - odpo wami wami wami i wami wami wami.

Bad D wami wami wami wami wami wami wami
wami wami. - D wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami

Bandurcu i wami wami wami wami wami wami wami
to same wami wami wami wami wami wami wami
wami. - Cui wami wami wami wami wami wami wami

1) Cui wami wami wami wami wami wami wami wami
wami i wami wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami wami

Sempicki wami wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami wami

Lukai wami : granica wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami wami

Brosterm co e wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami wami

Bandurcu ni wami wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami wami
wami wami wami wami wami wami wami wami wami

Biographic ^{Psychology}
^{history}
^{critique}

Dillmer. 42

17

Psychology critique 9. Survey 87. crit
p. 26 of 1, crit. 40

Psychology critique Survey crit
Psychology critique Survey crit

Knowledge, Psychology, Survey, critique, Religion | constant
Psychology, Survey, critique | psych. crit.
Psychology, Survey, critique | 153
Psychology, Survey, critique | demands
Psychology, Survey, critique | psych. crit.

